

POSTANOWIENIE

Dnia 28 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o świadczenia w zbiegu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 sierpnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 13 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 1401/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 13 kwietnia 2023 r. oddalił apelację J. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 6 lipca 2022 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Prezesa KRUS z 11 lutego 2022 r. odmawiającej ubezpieczonemu J. K. prawa do zbiegu emerytury rolniczej i emerytury pracowniczej z ZUS na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 208 ze zm.).

Odwołujący się wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach naruszenia prawa materialnego: (-) art. 33 ust. 2 i 2a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.), przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że w razie zbiegu prawa do emerytury przysługującej na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z prawem do tzw. niepełnej emerytury przysługującej na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uprawnionemu wypłaca się jedno, wybrane przez niego świadczenie, podczas gdy wykładnia celowościowa i funkcjonalna wyżej wymienionych przepisów prowadzi do wniosku, iż zasada wypłaty jednego świadczenia, wybranego przez uprawnionego, nie znajdzie w takim wypadku zastosowania; (-) art. 2 w związku z art. 8 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez błędne jego zastosowanie i przyjęcie, że wypłacanie ubezpieczonemu tylko jednego spośród przysługujących mu świadczeń nie prowadzi do jego dyskryminacji.

Mając na uwadze powyższe podstawy skargi kasacyjnej, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego radcy prawnego według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący przytoczył dwa zagadnienia prawne, tj.: 1) czy prawidłowa wykładnia art. 33 ust. 2 i 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, z uwzględnieniem wykładni celowościowej i funkcjonalnej, prowadzi do wniosku, że ustawodawca przewidział uprawnienie do pobierania w zbiegu prawa do emerytury na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i prawa do emerytury niepełnej określonej w art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; 2) czy bezpośrednie zastosowanie przepisów Konstytucji RP, tj. art. 2 w związku z art. 8 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji, pozwala na odstępstwo od zastosowania w konkretnej sprawie normy prawnej przewidzianej w art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i przyznanie uprawnienia do pobierania w zbiegu prawa do emerytury na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i prawa do emerytury niepełnej,

określonej w art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Organ rentowy nie wniósł odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest

niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

W pierwszej kolejności warto zauważyć, że w polskim systemie ubezpieczeń obowiązuje przyjęta przez ustawodawcę w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników zasada jednego świadczenia (tzw. zasada niekumulacji), która dotyczy zbiegu świadczenia przysługującego z tytułu prawa do renty lub emerytury rolniczej ze świadczeniem przysługującym z tych samych tytułów, ale z innego ubezpieczenia społecznego. Statuuje ją art. 33 ust. 2 tej ustawy przewidujący, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu urodzonemu przed dniem 31 grudnia 1948 r. wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie. Tym samym przepis ten reguluje wyłącznie

kwestię zbiegu prawa do świadczenia w sytuacji, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia (emerytury lub renty) z różnych systemów ubezpieczeniowych.

Ubezpieczonemu J. K., urodzonemu [...] 1946 r., przyznano rentę rolniczą od 26 stycznia 2020 r. na podstawie art. 21 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, którą kilkakrotnie przeliczano. Natomiast decyzją z 25 stycznia 2011 r. przyznano mu prawo do emerytury rolniczej od 1 lutego 2011 r. Wykonując wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 25 listopada 2021 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy przyznał J. K. prawo do emerytury od 1 lutego 2021 r. na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Z uwagi na fakt, że świadczenie z ZUS wynosiło 1 030,72 zł i było mniej korzystne niż świadczenie przyznane przez KRUS (1 449,75 zł), Zakład Ubezpieczeń Społecznych zawiesił wypłatę emerytury.

Należy podkreślić, że przepis art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wyraża, przyjętą przez ustawodawcę w ustawie o ubezpieczeniu rolników, ogólną zasadę pobierania jednego świadczenia (tzw. zasada niekumulacji), która dotyczy zbiegu świadczenia przysługującego z tytułu prawa do renty lub emerytury rolniczej ze świadczeniem przysługującym z tych samych tytułów, ale z innego ubezpieczenia społecznego. Zgodnie z nią, uprawniony do więcej niż jednego świadczenia z tego tytułu wybiera, które świadczenie chce otrzymywać. Przy czym, wybór świadczenia należy do sfery jego samodzielnych uprawnień i nie podlega ocenie.

Skarżący nie podaje uzasadnionych podstaw do odstąpienia od utrwalonej wykładni art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników opartej nie tylko na wykładni językowej, ale również systemowej – uwzględniającej przyjętą dla całego systemu zabezpieczenia społecznego zasadę niekumulacji. W systemie powszechnym zasada ta bez wątplenia znajduje potwierdzenie w regulacji art. 95 ust. 1 ustawy p emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, a także w art. 95 ust. 2 *in principio* tej ustawy, zgodnie z którym przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w

razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, to jest żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej.

Wypada też zwrócić uwagę na analogiczne regulacje zawarte w art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Również szczególne ustawy dotyczące sędziów i prokuratorów, to jest ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze, regulują w podobny sposób przypadki zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury powszechnej. Opisane wyżej przypadki potwierdzają zatem zasadę niekumulacji świadczeń przysługujących na wypadek spełnienia się ryzyka "starości" w ramach różnych systemów, zarówno ubezpieczenia społecznego, jak i zaopatrzenia.

Formułując zagadnienie prawne odnoszące się do zgodności przepisu ustawy z Konstytucją, skarżący nie podaje precyzyjnych argumentów konstruujących to zagadnienie. Mimo wskazywania na potrzebę uwzględnienia w wykładni powołanych przepisów argumentów celowościowych i funkcjonalnych, nie przedstawia propozycji rozstrzygnięcia opartego na tych argumentach. Nie wyjaśnia, jaki walor aksjologiczny lub teleologiczny nakazywałby odstępnie od wykładni językowej, przy zastosowaniu której treść normy wyrażonej w art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest jednoznaczna. Nawiązując do zasady równości wobec prawa oraz konieczności uwzględnienia cechy istotnej różnicowania sytuacji prawnej ubezpieczonych, nie przedstawia wyводу uwzględniającego całokształt systemu ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia rolniczego. Poprzestanie wyłącznie na kryterium wieku nie jest wystarczające dla uprawdopodobnienia naruszenia zasady równości. Ewentualne współstosowanie ustawy zasadniczej i prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawy o ubezpieczeniu

społecznym rolników nie mogłoby się jednak sprowadzać wyłącznie do uwzględnienia ogólnej zasady równości wobec prawa i niedyskryminacji, bez kontekstu pominiętego przez skarżącego konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 ust. 1 Konstytucji RP).

Istotne zagadnienie prawne występuje wówczas, gdy wskazywana kwestia prawna ma doniosłe znaczenie dla systemu i rozwoju prawa. Chodzi więc nie tylko o określoną staranność i wysiłek w jego zredagowaniu (samym sformułowaniu), lecz przede wszystkim o juretyczne przedstawienie odpowiedniej analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tej analizy problemu prawnego o takiej wadze, że może być on uznany za istotne zagadnienie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Argumentacja powołana przez skarżącego jest powieleniem zarzutów apelacji. Mimo oddalenia tejże, skarżący nie uzupełnia jej, nie rozwija, choćby w kontrze do tez i orzeczeń przedstawionych przez Sąd drugiej instancji. Oceniając całokształt uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, trzeba stwierdzić, że skarżący nie wykazał, aby przedstawione zagadnienie było istotne. Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ms]